

Etiske aspekter ved bruk av gris under Forsvarets kurs i traumatologi og krigskirurgi

Etisk råd for forsvarssektoren har gjort en vurdering av etiske aspekter ved Forsvarets kurs i traumatologi og krigskirurgi. Bakgrunnen for notatet er at kurset har vært gjenstand for debatt i offentligheten og at dyreverns- og dyrerettighetsorganisasjoner ved flere tilfeller har protestert mot kurset.

To medlemmer av etisk råd observerte kurset i mai 2017, og vi har også fått tilgang på Forsvarets søknad til Mattilsynet, der det redegjøres for kursets formål, hvilke tiltak som benyttes for å sikre en forsvarlig dyrevelferd og hvorfor griser er valgt som forsøksdyr fremfor andre modeller.

Kort om kurset

Formålet med kurset er å gi kirurger, anestesiloger, anestesisykepleiere og operasjonssykepleiere en realistiske trening i kirurgisk behandling av penetrerende skader. I tillegg øves personell som har roller på et mulig skadested, slik som personell tilhørende ambulansetjenesten, politi eller militære avdelinger.

Denne typen skader er relativt sjeldne i sivil sammenheng i Norge. Kurset benytter seg av gris som modell for mennesket. Det benyttes i utgangspunktet 32 griser, men søknaden innlemmer tillegg åtte griser i reserve. Dyrene leveres i god tid før kirurgien begynner og de plasseres i binger i en egen forsøksdyravdeling. Der gis grisene full anestesi, i tillegg til epidural og smertestillende midler. Dyrene blir videre intubert for å sikre luftveier. De blir deretter påført definerte skudd- og stikkskader, etter anvisning av veterinær. Det øves først blodstillende prosedyrer og så øves det på ulike kirurgiske inngrep. Anestesidybde kontrolleres fortløpende av veterinær, og dyrene avlives mens de ennå er i full anestesi.

Etiske aspekter

Vi vil begynne med å gjøre noen antagelser angående dyrs moralske status. Vi vil anta at dyr kan brukes til mat- og klesproduksjon, samt som forsøksdyr, dersom de behandles på en forsvarlig måte. Fra et etisk perspektiv er ikke disse antagelsene ukontroversielle, men de speiler likevel et syn på dyrs moralske status som er bredt akseptert i samfunnet og nedfelt i lovverket. Det er imidlertid også allment akseptert at dyr ikke skal utsettes for *unødvendig* fysisk eller psykisk lidelse, skade og død, slik det også fastsettes i Lov om dyrevelferd.

Så vidt vi kunne observere på kurset, blir ikke dyrene utsatt for fysisk lidelse. Den eneste smerten de opplevde var sprøyteticket de fikk i bingen. Dyrene ble jevnlig kontrollert for å sikre full anestesi under hele øvelsen. Det er også gjort grundige forberedelser for å holde dyrenes stressnivå til et absolutt minimum. Dyr fra samme bingehos oppdretter blir plassert sammen og det gis høy, halm og flis i

bingene. Dyrene føres etter appetitt. De blir fullt anestesert i bingen og blir avlivet mens de ennå er i full anestesi.

En mulig innvending mot kurset er at det er respektløst å skyte og stikke intelligente dyr, selv om dette verken påfører dem fysisk eller psykisk smerte. Etisk råd mener at dette ikke er tilfelle. Grisene skytes og stikkes med et helt bestemt formål, nemlig å påføre skader som vil gi en god treningseffekt for kirurgiteamene. Gitt dette formålet, er det ikke mer respektløst å ta livet av dyrene på denne måten enn for eksempel formene for avliving som brukes i forbindelse med slakt.

Dyrene utsettes imidlertid for skade og død. Det springende spørsmålet er derfor om dette kan gis en etisk begrunnelse. Gitt forutsetningene vi gjorde ovenfor om dyrs moralske status, er det, slik Etisk råd ser det, ingen tvil om at formålet med kurset er av tilstrekkelig viktighet for å legitimere dyrenes skade og død. Å trene kirurgi- og førstehjelpsteam på relativt sjeldne livstruende skader er åpenbart av stor samfunnsmessig betydning. Spørsmålet om bruk av griser er nødvendig for å oppnå denne treningseffekten, avhenger av hvilke andre modeller som kan brukes. I søknaden til Mattilsynet gir Forsvaret en grundig begrunnelse for hvorfor alternative metoder ikke vil gi realistisk trening. Dette er imidlertid et spørsmål som krever medisinsk kompetanse og som Etisk råd derfor ikke kan vurdere. Men dersom det medfører riktighet at andre metoder vil gi en betraktelig dårligere treningseffekt (noe både Forsvaret og Mattilsynet mener og Etisk råd ser ingen grunn til å betvile disse antagelsene), mener Etisk råd at Forsvarets kurs i traumatologi og krigskirurgi er etisk forsvarlig.